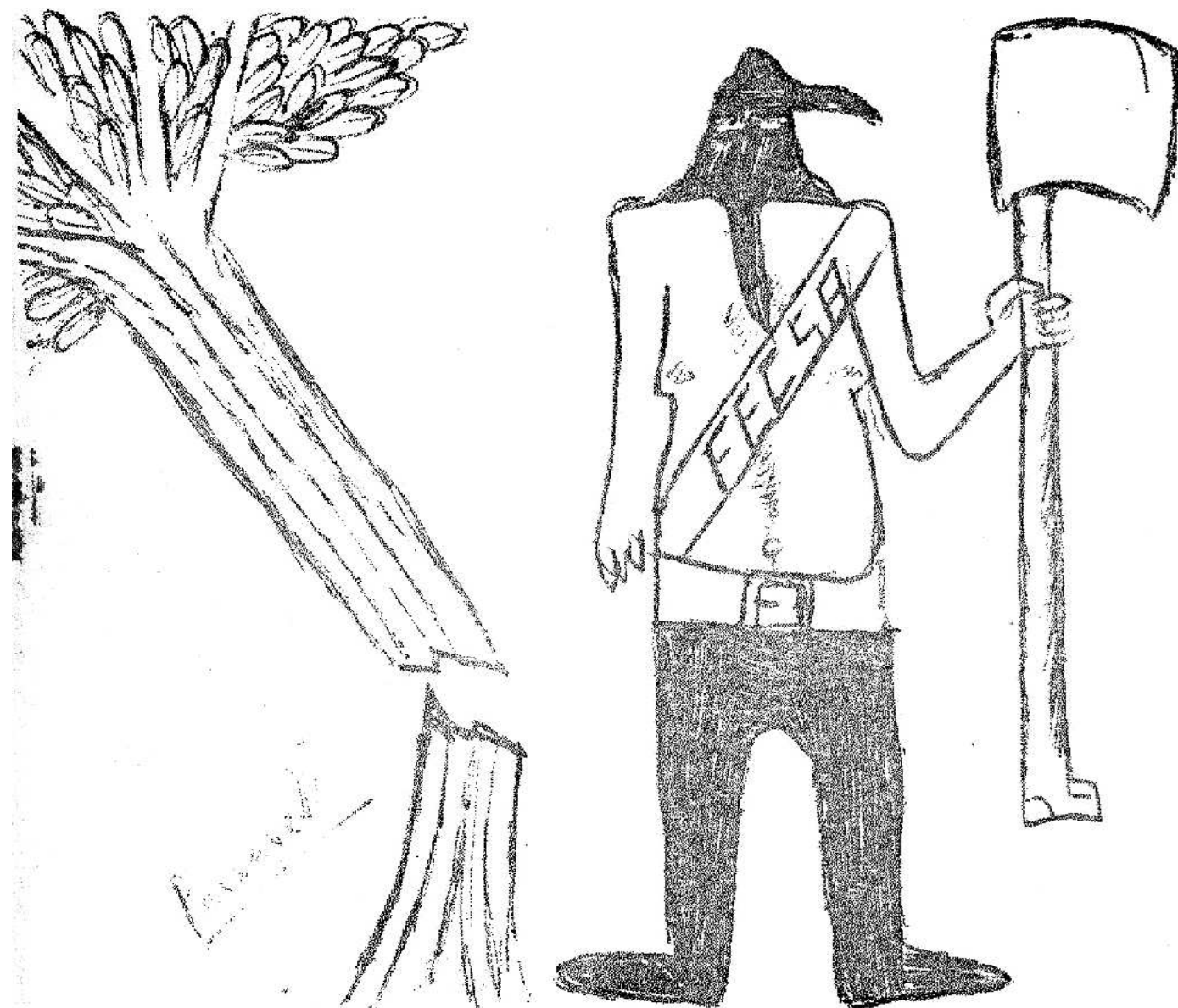

LA FEMOSA

SETEMBRE 1.978

ARTESA DE LLEIDA

PÒRTIC

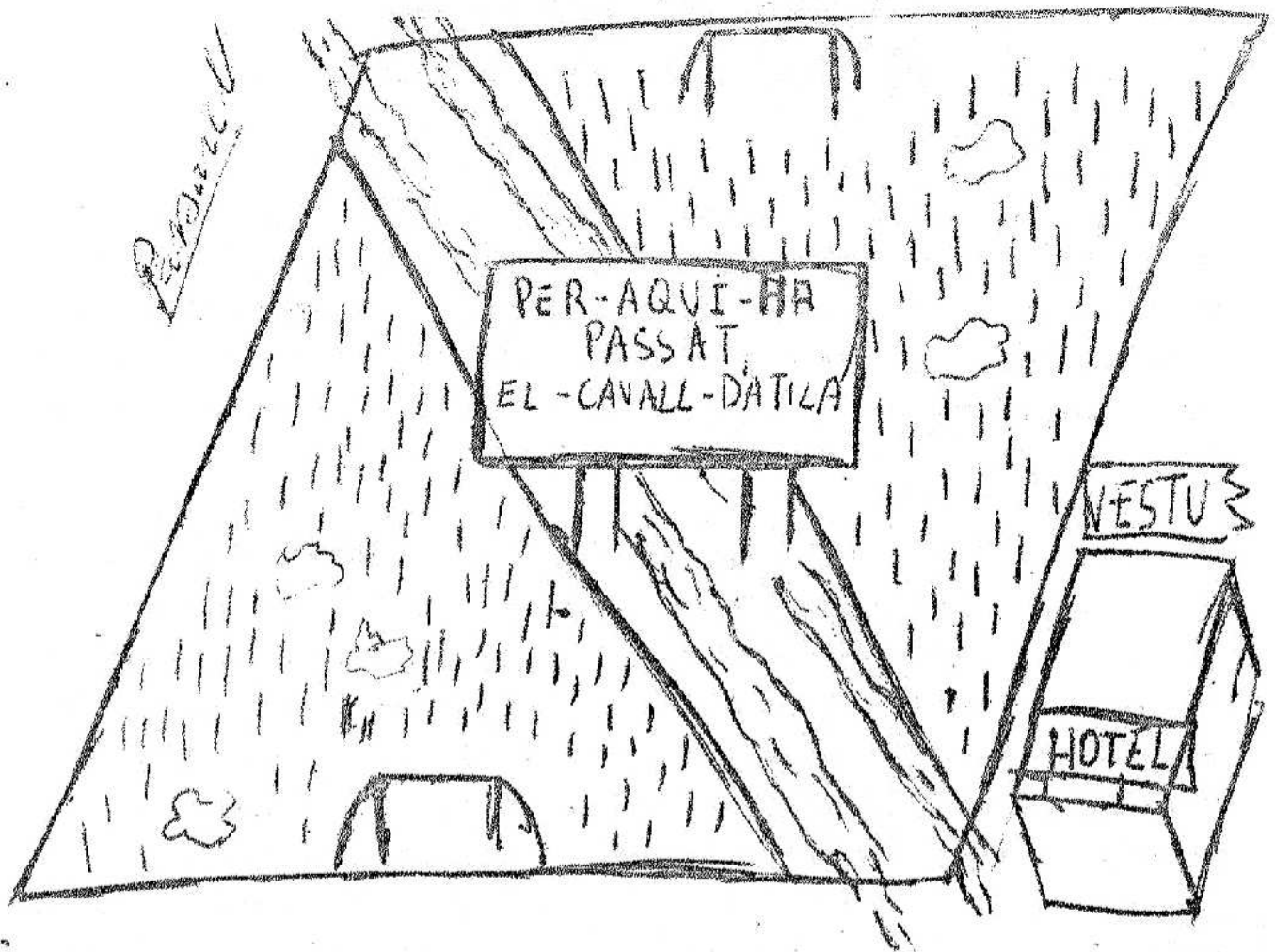
Fa pocs dies que ha començat el nou curs escolar. Als carrers d'Artesa es torna a veure les colles de nens i nenes amb les seues carteres i els seus llibres a nant al col·legi o en sortir-ne. Ha començat un curs amb una nova i esperançadora notícia; el català ha entrat oficialment a l'escola.

El català, ara, s'ensenyarà a les aules com una signatura més, però per a què el català endevingui la llengua de l'escola caldrà deixar passar temps, i no només deixar passar temps (massa anys que l'hem deixat passar) sinó que fa falta de que els pares apretin als mestres demanant que aquesta assignatura no ho sigui només en teoria sinó que amb la mesura possible sigui el mitjà per a catalanitzar l'escola. No n'hi ha prou en tenir català a l'escola, cal demanar escola catalana que, és ben bé una altra cosa.

Hem viscut sempre d'esquena a l'escola, sense importar-nos (almenys aparentment) la mena d'ensenyament que s'hi ha donat; sense posar el nostre gra de sorra a que aquest ensenyament fos el que volíem pels nostres fills. Cal tornar a remoure, això que ja se n'ha parlat altres vegades, de formar l'Associació de Pares d'Alumnes (A.P.A.) perquè els seus representants estiguin asabentats de totes les necessitats o deficiències de l'escola i de la mena d'ensenyament que s'hi dona.

Tots som responsables de l'educació que reben els nostres fills perquè, aquests, són els artesencs de DEMA.

RUTES TURÍSTIQUES d'ARTESA

PROBLEMA MATEMATIC

Sitenim un cam de futbol amb les mides de 90 metres i "pico" per 60 M. i "pico" i hi fem passar per la seua diagonal un camió cuba d'un pes total de 30.000 quilos i "pico", a més a més d'una retro i altres tsastes què ens queda ? !

SOLUCIO

Grill Cantador

UN CAMP DE NOTICIOS

FULLS D'HISTÒRIA

VISITA DELS COMISSARIS DE L'ORDRE DE L'HOSPITAL (1661)

=====

En els llibres de visites de l'ordre de l'Hospital, hem trobat els folis on es dóna constància de la visita que feren els comissaris de l'ordre a la nostra vila el l'any 1661, aquests folis estan inclosos dins del volum 18 del que ocupen les pàgines 32 verso, 33 recto i 33 verso, aquell pertany a la secció 2ª, armari 13, de l'arxiu de la Corona d'Aragó, apartat Sant Joan de Jerusalem.

És interessant l'existència d'aquests folis de la visita a Artesa perquè, mitjansants ells, podem conèixer una sèrie de dades força interessants, com poden ésser el tipus de delme que pagaven els nostres avantpassats, com estava el nostre terme, i d'altres notícies que podreu comprovar en la lectura del text original del document.

Abans de copiar els text d'aquest document crec que és també molt interessant de posar el que hi diu a la primera pàgina del llibre, i que serveix d'aclariment. El text del mateix diu:

"Visita de tots los llocs i termes de les 4 cam-

bres priorals feta lo any 1661 éssent Prior de Cathalunya
fre Miquel Torrellas i Semmanet lo qual ha fet encodernar
a sas costas en lo any 1696 lo recibidor D. Feliciano Sa-
yol comanador de Termens i llochtinant del ilustrissim Sr
Gran Prior de Catalunya D. Arnaldo Serralta."

A continuació, passo a donar compte del text de
la vista que, diu així :

E mes avant dits dia de tretse de dit mes y any
dits senyors/ comissaris juntament ab lo capità Pere Gui-
tet y de mi avall/escrit notari se conferiren dins lo loc
de Artesa a efecte de/ visitar dit lloc y terme lo qual
lloc trobaren molt espallat/ empero son terme fitat, con-
forme y feta dita visita de dit / lloc y terme de Artesa
en continent dit capità Pere Guitet/ en dit nom y en pre-
sencia de mi avall escrit notari digué a tits/ senyors co-
missaris que dit senyor son principal es senyor del lloc
y terme de Artesa en lo qual lloc y terme y te tota la iu-
ris/dictió civil y criminal, alta i beixa, mer y mixt im-
peri y / que.y posa batlle qui vuy és Pasquel Jove dedit
lloc lo qual / administra dita jurisdicció en nom de son
principal com a/ Prior del Priorat de Cathalunya y que dit
terme afronta ab termes/ de Grealó y de Vergalef, Pinguet
Matxerri, Aspa y Cas/tor y Cogullada y Vinatess y lo ma-
set de Sant Esperit./ E mes digué dit Guitet en dit nom
que los delmes del terme/ de Artesa són dedit senyor son
principal com a Prior del Priorat/ de Cathalunya ys pagen
de onse una y de onse altra exceptat en una/ partida de
terme que no.y reb lo delme que és la partida de Mon/lleu
lo delme de la qual partida és dels senyors canonges de
Lley/de y de dit delme ne reben los senyors priors de Ca-
thalunya dotse que / és de dotse una y de dotse altra y
també y reb lo dotsé de la premi/cia que.y reb lo rector
de Grehala. E així mateix reben dels grans/ que resten a

la part dels conreadors dotse altra vegada del munt// (Fol 32 verso) de aquell y en la partida dita del Saladà reben dits senyors del/mas y dotsé ço és en una partida del Sala dà y las travesseras/ y dalt en lo pla demunt la costa . E així mateix reben los / senyors priors dotse de la primici a que.y reben los rectors de Artesa./

E per major verificació per part de dits senyors comissa/ris foren cridats Pasqual Bosc pages y peher de Ar tesa / y Antoni Joan Aran pages de Sudonel pera que digues sin/ si es ver tot lo dit per lo capità Guitet en dit nom de dit / lloc y terme de Artesa mitjansant jurament y pres tat dit/ jurament per ells altres dells en sas animas ante senor/ Deu y als seus sants quatre evangelis sobre lo he bit y creu/ de dit senor comanador Vilallonga digue en ser veritat/ lo dit per dit Guitet en dit nom de dit lloc y terme de Arte/sa paraula per paraula.

Interrogats dits Bosc y Aran per dits senyors co missaris digue/ren : lo senyor Prior qui es vuy ni menos sos pasats may han cap/ brebat det lloc y terme de Artesa per may haverse capbrevat dit / lloc y terme, ni constar de capbreu.

Interrogats dits Bosc y Aran per dits senyors co missaris digueren/ may han vist en dit lloc de Artesa lo senyor Prior qui vuy és, be/ saben ha residit en lo castell de Corbins sis mesos, y lo demes / tems des dels principis del any mil siscents cinquanta vuit,/ fins vuy tenen entes ha residit en lo castell de Barbarà y de/ell ni sos ofici als tenen queixa alguna, ni saben persone de/ dit lloc de Artesa la tinga, que a saber-lo la dirien./

Interrogats dits Bosc i Aran per dits senyors co missaris digue/ren no saber lo senyor Prior qui és vuy ni sos pasats ajan ve/nut ni establart cosa alguna del patri-

moni de la reli/gio ni sien ocultats drets alguns de dit lloc y terme de Ar// (Fol. 33recto)tesa que ans se rebes sen, ni binga plets alguns per respecte de/ dit lloc i terme/

Interrogats dits Bosc y Aran digueren que la iglesia parroquial / de dit lloc és del senyor bisbe de Lleyda y lo senyor Prior de Cathalunya no/ te res que ve urer en ella ni te obligatió alguna fer-hi.

Interrogats dits Bosc y Aran per dits senyors comissaris digueren/ lo valor dels delmes y dotsens rebdit senyor en dit terme de Artesa serà/ ans anys ab altres de quatrecentes lliures y tant ne donarien ells/ de arrendament./

.....

A més e més del text d'aquesta visita del 1661 n'hem trobat tres més que procurarem portar-los a les pè gines del nostre butlletí en mesos succesius.

Josep-Ramon Gallart

Al cap poseu-li
una poma golden
que valia més
parates

A més
de captaire
sóc PUNK!

la catalanització d'artesa

Maí com ara els artesens hem estat tant preocupats per la llengua del país. Ara hi ha un intent de millorar el nostre vocabulari, espolsant-hi tots aquells castellanismes que de molts anys estan infiltrats a la nostra llengua. Tot això és degut a que anem assolint, poc a poc, un nivell econòmic optim per a empenyer, ja, a les inquietuts culturals.

Fa alguns anys que vam passar a visitar a alguns vells, del nostre poble, per a fer-los-hi contar anècdotes i cantar cançons i coples referents al nostre poble. Algunes d'aquestes coples eren en castellà i d'altres mitat en castellà i mitat en català i quan nosaltres els hi feiem notar això i els hi preguntàvem perquè barrejaven el castellà i el català, els vells es queraven sorpresos, com si no se n'haguessin adonat, i, arronsant les espatlles, contestaven: "No ho sé, ho diem així, bès.

Ningú pot dubtar de que la llengua del país era l'única que els artesens coneixien bé; eren analfabets en la llengua catalana, però també, una gran majoria, ho era en la llengua oficial. Barcelona quedava molt lluny i la gent del nostre poble estava més inclinada cap a ponent;

Saragossa els atreia, i la jota era bellada, espontàniament, pels joves d'Artese. Moltes coples, fins i tot per en català, eren cantades a ritme de jota, com aquesta:

Tota la setmana al mas,
el diumenge cap a casa,
i en ser el cap de la setmana
cap al mas altre vegada.

Les cantades en castellà eren estructurades a la manera aragonesa:

En medio de la plaza
hay una piedra redonda;
para picar el tabaco
los mocitos de la ronda.

Debajo de ti ventana
tienes la ronda parada,
que no la deja pasar
l'hermosura de ti cara.

Quan la Xarles era capitana de la colla de segadores, i les dones la veien venir a cavall d'una mula blanca, li cridaven: "Capitana, d'onde està el camí de Zaragoza ? i ella responia "por ací de ça". Allí on, però, es veu més bé el desinterés per l'idioma és en aquestes coples que copiem a continuació:

Delante de ti ventana
voy a plantar un "test",
una rosa catalana
i un clavel aragonés.

María de l'alma mía,
corazon de dos "cirreş"

cuando me los pagarás
los favores que me debes ?

En la ventana la veo,
i al cap n'hi dia un gorro;
jo em pensava que era ella
i n'era un gos que en treje al morro.

Aviu el Fossar Vell
tiravan los tiros de dos en dos,
a mi no m'espantan los tiros
ni la puñalada al corazon.

Recuerdate de aquel dia,
que ten vaig trobar al celler,
borratxa com una sopa
i amorrada al caneller

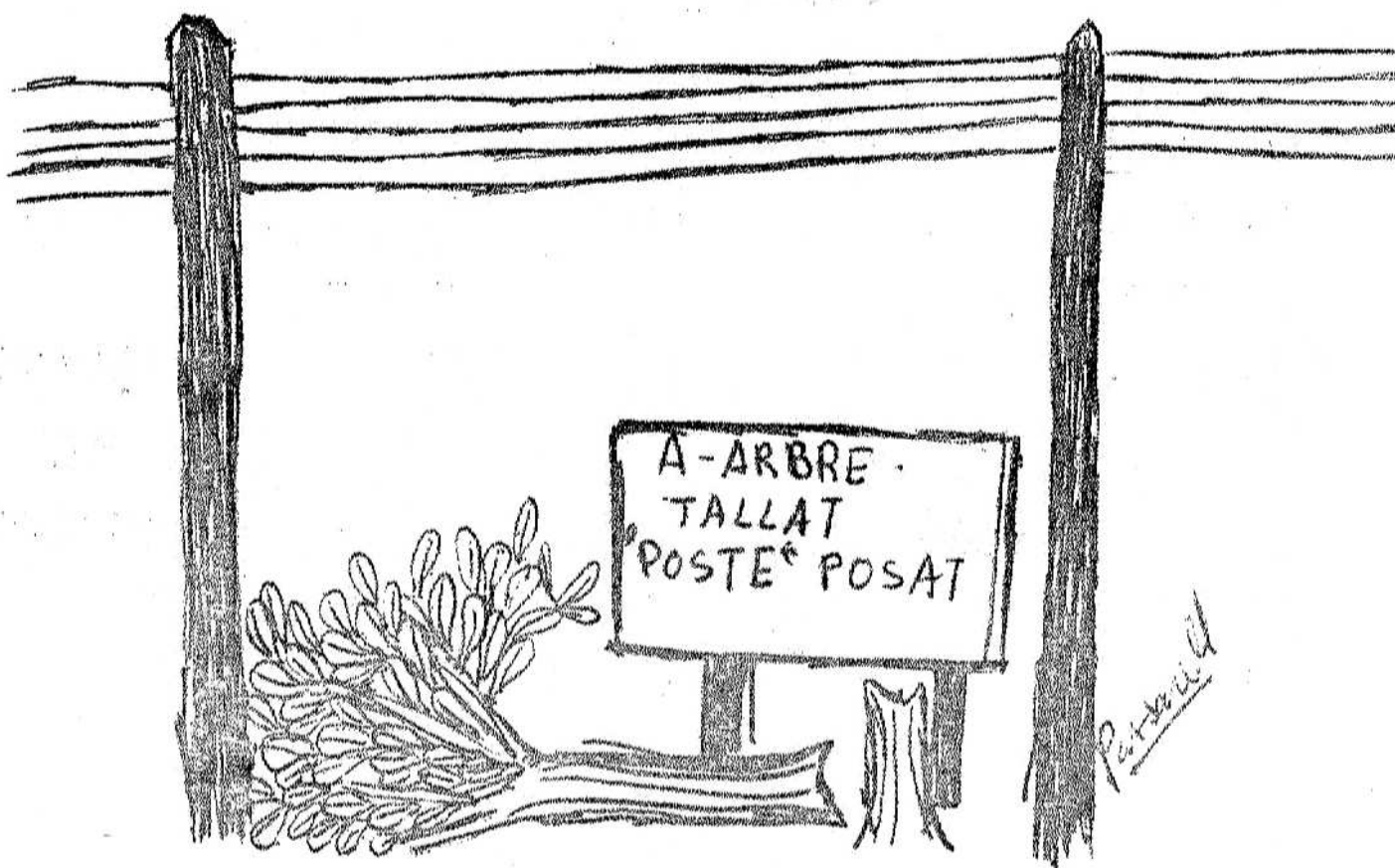
Adéu barret de teula,
adéu sotana i manteu,
que tots et voldien veure
als "profundos" de l'infern.

Aquest desinterés per l'idioma va fer possible que al català s'hi introduiguessin, inecessariament, moltes paraules castellanes, encara que pronunciades en català com són, entre moltes altres: CULO, PUESTO, LIMPIO i NESITA, VENTANILLA (del catxe), CENIZERO... Ara, però, hi ha un creixent interés per la llengua pròpia i això fa que aquelles paraules es canviïn per les genuïnes catalanes com: ULL, LLOC, NET, TAULETA, FINESTRA, CENDRER...

Tot això fa pocs anys era impensable, i per això mateix,

sembla que arribarem aviat a una normalitat. Per ser només
fa falta que ens acostumem a llegir en català, cada vege-
da hi ha més joves que ho fan i això, esclar, és el símto-
ma d'aquest redreçament que estem esperimentant. Esperem
de que duri; de que cap trencu colls més, en fagi no-
vament la treveta.

A. Costafreda

ESLOGAN

N.-1

	1	2	3	4	5	6
1						
2						
3						
4						
5						
6						

N.-2

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

RESPONSABLE.

M.A. NAVARRO

ENTRETIENIMENTS

O	A	S	T	E	F	O	M	Q	E
R	I	E	E	L	I	S	A	H	M
I	N	C	A	I	N	E	G	V	E
C	A	F	A	O	V	P	O	D	R
B	F	C	O	N	C	H	I	R	I
V	I	T	X	O	R	T	N	L	T
S	P	T	I	R	A	A	J	N	A
X	E	L	E	N	A	N	C	O	B
I	T	O	V	S	R	M	O	N	A
R	E	T	S	C	B	A	M	M	E

SOPA
DE
LETRAS

HORITZONTALS: 1- El que fa cinc. 2- Mamífer solíper. Conso-
nants. 3- Grau d'elevació d'un so. Al revés, bastó per a im-
pulsar les boles en el joc del billar. 4- Ocell palmípede (a l'inversa). Consonant. 5- Consonant. Part d'una nau. 6 -
En plural, ascendència.

VERTICALS: 1- Natural de catalunya. 2- Al revés, fill dels
oncles. Consonant. 3- Al revés, preposició que denota el
lloc on s'esdevé alguna cosa. Narcòtic. 4- Consonant. Conso-
nant. Al revés, metall preciós. 5- Mot que denota pompa. Us-
tenció. 6- Al revés, persona que fa vestits especialment per
a homes.

HORITZONTALS: 1- fer descansar sobre una base. 2- En femení
què té ales. 3- Rosada. 4- Al revés, pronom personal.. Al
revés, prefix que significa ddos. 5- Cria t lliure que acom-
panya el seu amo.

VERTICALS: 1- Caixa de fusta per a guarda-hi roba. 2- Membre
de locomosió dels peixos. 3- Al revés, estret d'Europa al
Oceà Antàrtic. Consonant. 4- Nom de varó. 5- Al revés for -
mar en idea, concebre.

SOPA DE LLETRES.- Buscant dintre del requadre trobareu deu
noms de dona començats per la lletra E.

solucions

MACIÓ, ELIONOR, EUGENIA, EMERITA, EDITA/
SOPA DE LLETRES: ELISA, ELENA, ESTER, ERMA, EPÍFANIA, ENCAR-
Heddi.
VERTICALS: 1.- Bagul. 2.- Alata. 3.- Sab. C. 4.- Adria. 5.-
Gebre. 4.- Ut. Id. 5.- Lacal.
MOT ENCREUAT N/ 2.- HORIZONTALS: 1.- Bassar. 2.- Alada. 3.-
Ro. 5.- Ufanor. 6.- Ertas.
VERTICALS: 1.- Catala. 2.- Isoc. V. - 3.- Ne. Opt. 4.- G. C
3.- To. Cat. 4.- Aco. Ne. 5.- L. Proa. 6.- Aviors.
MOT ENCREUAT N/ 1.- HORIZONTALS: 1- Cinquè. 2.- Assa. Con-

PIFIADA

Una vegada hi havia a Artesa
una casa amb una font,
que una "escabaleda empresa"
va comprar, sense fer son.

Ja la teulada ensorrada
i les parets al seu damunt,
va venir una atractorada
i es va endur tot aquell munt.

El pati va quedar net i lluent
(feia un goig que enamorava)
Però desseguida un gat pudent,
deixalles i brossa s'hi amuntegava.

Aviat les rates, a ramades,
es veien pels dematins.
Unes dones espantades
van esverar a tots els veïns.

L'Ajuntament hi prend partit
i a l'"empresa" amenaça;
O tenqueu això de sequit,
o hi farem aquí una gran plaça.

Una paret s'hi va pujar,
ben llisa i blanquejada.
Quan la "Campanya Electoral" començà,
va quedar empaperada.

De fora vingué un arquitecte

a mirar-se bé aquell lloc,
i així fer un projecte,
més depressa que a poc a poc.

El projecte de l'edifici
es presentà a l'Ajuntament,
perquè, sense cap malfici,
se li dones consentiment.

L'Alcalde, als consellers convocà,
i aquests mig despietats,
del projecte, només es van adonar
dels totxos ben arreglerets.

I sense voler fer el mussol,
que a la nit, hi veu ben clar,
van voler fer el rossinyol
i van, esclar, desafinar.

Amb el projecte aprovat
als paletes van contractar,
i un dia dels manya pensats
les obres van començar.

Quan vegé l'Ajuntament
que sortia tant l'enbigat,
s'adonà, ben clarament,
que allí l'havia pifiat.

I volent esmenar el mal,
va fer als "amos" un avís;
o pugeu el trebol més alt
o escurseu el voladís...!

L'"empresa" que, aquí s'hi troba bé,
no vol portar la sang al riu,
i avenin-se de bona fe,
fa tot allò que se li diu.

Ara les obres continuen,
Semble que tot està arreclat.
Nosaltres que, diem el que diuen,
donem aquest conte per acabat.

